

Näringsdepartementet

103 33 STOCKHOLM

REMISSVAR (N2008/6738/ENT)

Trygghetssystemen för företagare (SOU 2008:89)

Allmänt

Många av Saco-förbundens medlemmar verkar som egna företagare, somliga hela yrkeslivet, andra växelvis eller vid sidan av en anställning. Ca 10 procent av Saco-förbundens yrkesverksamma medlemmar är företagare i någon form (exkl mindre bisysslor). Den starkaste drivkraften bakom företagande är enligt Sacos medlemsundersökning utmaningen och möjligheten att utvecklas.

Saco anser att en mycket viktig del av politiken är att underlätta för akademiker att utöva sitt yrke och att utveckla sin profession såväl som anställd och som egenföretagare. Det bästa sättet att underlätta företagande är genom närings- och skattepolitiken. Det är också viktigt att egenföretagarna får tillträde till trygghetssystemen. Samtidigt måste regelverket förhindra en tillämpning som snedvrider konkurrensen företagare emellan. Företagande blir mer otryggt än en anställning. Detta måste vägas in i beskattningen. Företagare måste kunna få en avkastning som står i proportion till de risker som företagarna tar.

De trygghetssystem som behandlas i betänkandet är konstruerade för att tillgodose önskad trygghet för arbetstagare i anställning. En konsekvens av detta är att gällande regler ofta inte är anpassade för att tillgodose tryggheten för företagare. Saco välkomnar utredningens utgångspunkt att förbättra skyddet för företagare och att särregler ändras så att reglerna så långt det är möjligt passar företagare och inte missgynnar dem.

Gunilla Lyngfelt
Administrativa enheten
08-613 48 52
gunilla.lyngfelt@saco.se

Sveriges Akademikers
Centralorganisation
Box 2206
103 15 Stockholm
Besök: Lilla Nygatan 14
Tel växel: 08-613 48 00
Fax: 08-24 77 01
E-post: kansli@saco.se
www.saco.se

Plusgiro: 5 61 56-3
Bankgiro: 575-8933

Samtidigt anser Saco att det är viktigt att de särregler som föreslås ligger i linje med respektive försäkrings grundprinciper. Detta gäller t ex inkomstbortfallsprincipen i sjukförsäkringen. Har man t ex problem med dålig lönsamhet i sitt företag varken kan eller ska detta kompenseras genom trygghetssystemen. Saco avstyrker därför införandet av ett grundskydd i sjukförsäkringen. Däremot behövs anpassningar för företagare som har sin grund i att inkomsterna ofta är ojämnt fördelade under året och mellan åren. Särregler är också särskilt motiverade i ett uppbyggnads- eller

nedläggningsskede av ett företag. Just i skarven mellan anställning och företagande kan en hel del göras i regelverket. Vidare är det viktigt att trygghetssystemen också fungerar för den som både har en anställning och är egenföretagare, vilket är vanligt bland Saco-medlemmar.

Utredningen påvisar tillkortakommanden hos försäkringssystemen för företagare som egentligen rör tillkortakommanden för alla. Detta gäller bl a bristande korrespondens mellan inbetalade avgifter och förmåner. I direktiven till utredningen anges att det ska vara en tydlig koppling mellan den avgift som betalas in till socialförsäkringarna och den ersättning som erhålls. Saco skulle önska att detta gällde för alla d v s även för anställda så att försäkringarna blev mer försäkringsmässiga.

Företagare i sjukförsäkringen

Företagarbegreppet

Utredningen konstaterar att egenföretagare behandlas olika i sjukförsäkringen beroende på val av företagsform. Utredningen föreslår därför att personer som driver näringsverksamhet genom företagsformerna aktiebolag och ekonomisk förening ska kunna välja att likställas med övriga företagare när det gäller egenavgifter och val av karenstid i sjukförsäkringen.

Saco tillstyrker utredningens förslag. Den som bedriver sin verksamhet såsom enskild näringsidkare (enskild firma) eller handelsbolag betraktas som företagare i den allmänna sjukförsäkringen medan den som bedriver näringsverksamhet genom juridisk person såsom i aktiebolag betraktas som anställd. Därmed blir ersättningen olika beroende på vilken företagsform verksamheten bedrivs i. Genom att sjukförsäkringen i första hand är uppbyggd för anställda uppstår kollisioner i regelverket när den tillämpas för den som egentligen är företagare. Utredningens förslag till valmöjlighet för att råda bot på denna diskrepans är mycket positiv och ökar flexibiliteten för företagaren.

Karens

Utredningen föreslår en generell karenstid på sju dagar för företagare. Företagarna föreslås ges möjlighet att välja längre karenstid; 30, 90, 180 eller 365 dagar. Sjukförsäkringsavgiften anpassas till valet av karensdagar.

Saco tillstyrker förslaget. Valet av sju dagars karenstid i sjukförsäkringen förutsätter en motsvarande sänkning av sjukförsäkringsavgiften för dem som idag endast har en eller tre dagars karenstid. På motsvarande sätt förutsätter Saco att avgiften

anpassas till det antal karensdagar företagaren väljer, såsom utredningen föreslår. Saco ser det som positivt att man genom förslaget ger företagaren en större valmöjlighet. Samtidigt finns det alltid en risk för att några personer kommer att underförsäkra sig utan att ha lagt upp en buffert för situationer av längre tids sjukdom. Saco anser det vara mycket viktigt att alla företagare får en tydlig information från Försäkringskassan om de olika alternativen till karenstider och vad det innebär. Alla företagare måste vara väl medvetna om konsekvenserna av sina val.

Sjukpenninggrundande inkomst

Utredningen föreslår att den sjukpenninggrundande inkomsten, SGI, fastställs utifrån den senaste taxeringen eller genomsnittet av de två bästa av de tre senaste taxeringarna.

Saco tillstyrker förslaget. Förslaget bygger på faktiska arbetsinkomster och möjliggör därigenom att företagaren kan förutse sin SGI, vilket inte är fallet i dag. För närvarande blir SGI-bedömningen för företagare ofta föremål för en lång utredning på Försäkringskassan och inte sällan blir den t o m en förhandlingsfråga mellan kassan och den enskilde. Då egenföretagares inkomster i många fall är oregelbundna och varierar över åren anser Saco det vara positivt med förslaget till alternativregel som bygger på en genomsnittsberäkning av inkomsterna.

Utredningen föreslår att under ett uppbyggnadsskede får den senaste anställningen läggas till grund för SGI under 36 månader. För företagare som inte tidigare har haft en anställning eller drivit företag föreslår utredningen ett särskilt grundskydd kallad bas-SGI.

Saco tillstyrker att tidigare anställning före starten av företaget ska kunna generera SGI under ett uppbyggnadsskede av företaget. Man kan alltid diskutera hur lång tid uppbyggnaden av ett företag ska anses pågå. Det varierar också mellan olika typer av företag. Saco anser det också vara väsentligt att beakta konkurrensneutralitet mellan företagare. Samtidigt är det naturligtvis viktigt för en person som går från en anställning till egenföretagande att känna en trygghet i att man är ordentligt försäkrad i fall av att en längre sjukdom skulle inträffa under starten av sitt företag. Sammantaget anser Saco att 36 månader kan vara en väl avvägd tidsperiod för denna "extra" försäkring.

Saco anser att utredningen inte på ett tillräckligt sätt utrett hur den föreslagna bestämmelsen ska kunna fungera för sk kombinatörer, dvs för den som både har inkomst av anställning och inkomst av eget företagande. En mycket vanlig kombination bland de Saco-medlemmar som bedriver företag. Utredningen konstaterar endast att det krävs en särskild reglering i frågan.

Saco avstyrker dock att företagare som inte tidigare haft en anställning eller drivit företag ska kunna få ett särskilt grundskydd som utredningen kallar bas-SGI. Sjukförsäkringen bygger på inkomstbortfallsprincipen. Om man inte har några inkomster eller har haft några inkomster finns därmed heller inget att kompensera vid sjukdom. Saco anser att man i en försäkring mot inkomstbortfall kan och ska kunna ha vissa särregler för företagare för att anpassa försäkringen till företagares villkor enligt ovan. Att införa ett grundskydd anser Saco bryter alltför mycket mot försäkringens grundprinciper och bör därför inte införas. Saco instämmer inte i utredningens resonemang om att införa ett grundskydd i sjukförsäkringen i likhet med vad som finns i arbetslöshetsförsäkringen. Grundskyddet i arbetslöshetsförsäkringen ser helt annorlunda ut och förutsätter att man uppfyller ett arbetsvillkor i försäkringens mening dvs att man verkligen har arbetat under minst sex månader. I annat fall utbetalas inget grundbelopp från arbetslöshetsförsäkringen.

Utredningen föreslår att den s k jämförelseinkomsten i sjukförsäkringen avskaffas.

Saco tillstyrker förslaget. Jämförelseinkomsten, som bygger på ett tak motsvarande skälig avlöning för liknande arbete i en anställning, har medfört omfattande utredningar och administration hos Försäkringskassan. Regeln har heller inte bidragit till transparens och rättsäkerhet i försäkringen. Jämförelseinkomsten har fungerat som ett extra tak för företagare utöver förmånstaket på 7,5 prisbasbelopp. Saco anser att det är bra att denna specialregel för företagare försvinner. Istället blir det enbart reella inkomster som genererar SGI.

Företagares tillfälliga föräldrapenning

”Arbetsdagsberäknad” tillfällig föräldrapenning

Utredningen föreslår att delningstalet för den som redovisar inkomst av företagande bestäms till 260 i stället för dagens 365 vid uttag av tillfällig föräldrapenning. Penningen kan i sådana fall utges under högst fem dagar per sjudagarsperiod.

Saco tillstyrker förslaget. På detta sätt går man ifrån dagens regler om att kalenderdagsberäkna den tillfälliga föräldrapenningen just för företagare. Att nu gå över till

s k arbetsdagsberäknad penning innebär att det blir likställigt mellan anställda och företagare. Därigenom uppnår man också neutralitet mellan olika företagsformer, vilket Saco anser vara positivt.

Tillfällig föräldrapenning vid utgift för barnpassning

*Utredningen föreslår att det införs en möjlighet för **alla** föräldrar, såväl anställda som företagare, att erhålla tillfällig föräldrapenning för vård av sjukt barn samtidigt som föräldern arbetar. Detta ska gälla om föräldern ombesörjt vården av det sjuka barnet genom köp av hushållsnära tjänster för barnpassningen.*

Saco avstyrker förslaget i dess helhet. Saco anser att det skulle innebära en grundläggande förändring av regelverket för tillfällig föräldrapenning. Den principiella förändringen innebär att ersättningsrätten inte längre är kopplad till att man avstår från förvärvsarbete för att vårda barn. Saco anser att en sådan förändring inte hör hemma i en inkomstbortfallsförsäkring. Den nya regeln om köp av tjänster föreslås gälla även för anställda. Saco anser att det kan medföra en risk att den anställde som föredrar att ombesörja vården av sitt sjuka barn på egen hand istället för att köpa en sådan tjänst möts av minskad förståelse på arbetsplatsen för detta.

Företagare i arbetslöshetsförsäkringen

Företagarbegreppet

Utredningen föreslår att företagarbegreppet tydliggörs genom att definitionen knyts till inkomstskattelagens definition. Det innebär att en person som innehar t ex en näringsfastighet inte på den grunden ska betraktas som företagare i arbetslöshetsförsäkringens mening. Inte heller ska arbete som snarare är av ideell karaktär, såsom i ett kooperativt barndaghem eller i en bostadsrättsförening, anses vara företagande i försäkringens mening.

Saco tillstyrker förslagen. Saco anser det vara väsentligt att tydliggöra företagarbegreppet i arbetslöshetsförsäkringen så att personer som inte varit tänkta att betraktas som företagare ändå kan komma att betraktas som det. Genom förslaget om att knyta an till inkomstskattelagens definition i 13 kap 1 § första stycket är det väsentliga vid bedömningen att verksamheten uppfyller kraven på vinstsyfte, varaktighet och självständighet. Saco anser att man därigenom på ett bättre sätt än idag ringar in begreppet företagare och vi välkomnar därför en sådan ordning.

Uppehåll i verksamheten

Utredningen föreslår att utgångspunkten för när en företagare ska anses vara arbetslös är när det inte vidtas några åtgärder i verksamheten. Utredningen vill också ge möjlighet till flera uppehåll, ett uppehåll för varje femårsperiod, utan krav på definitivt upphörande av verksamheten.

Saco tillstyrker förslagen. De nuvarande reglerna har ibland kommit att tvinga fram en del likvidationer p g a kravet på definitivt upphörande av verksamheten. Saco anser däremot att ytterligare preciseringar behöver göras för att klargöra när åtgärder för att avveckla verksamheten anses ha slutförts och att därmed ersättning från arbetslöshetsförsäkringen kan utbetalas. Det blir särskilt viktigt genom att utredningen föreslår att krav inte längre kommer att ställas om att avyttra tillgångarna i företaget. Risken finns att det blir en flytande gräns där någon enhetlig tillämpning blir svår att upprätthålla. Den föreslagna ordningen ställer också stora krav på en aktiv arbetsförmedling. Regeln får inte leda till att arbetslöshetsförsäkringen blir en utfyllnad i mindre lönsamma företag och därmed snedvrider konkurrensen.

Beräkning av dagsförtjänst

Utredningen föreslår att underlaget för beräkning av dagsförtjänsten för företagare utgår från den senaste taxeringen eller genomsnittet av de två bästa av de tre senaste taxeringarna. Den som lägger ned sitt företag inom 36 månader kan få sin beräkning av dagsförtjänst baserad på en tidigare anställning.

Saco tillstyrker förslagen. Modellen för beräkning av dagsförtjänst i arbetslöshetsförsäkringen är densamma som föreslås i sjukförsäkringen. Det innebär enkelhet och tydlighet om vad som gäller för företagaren. Genom den föreslagna 36-månadersregeln ges företagaren en rimlig tid på sig att pröva sin idé och etablera sitt företag. Nuvarande regel om 12 månader är oftast alltför kort.

Utredningen anger att beräkningssättet mellan arbetslöshetskassorna varierar för den som under ramtiden haft inkomster både från anställning och eget företagande eftersom lagstiftningen är mycket oklar i dessa hänseenden. Utredningen anför dock inga konkreta förslag till lösningar. Saco instämmer i att nya klargörande regler behövs för beräkning av dagsförtjänst för s k kombinatorer och att man därför låter utreda detta.

Medhjälpande make/makas arbete i enskild näringsverksamhet

Utredningen föreslår att tid som medhjälpande make/maka arbetat i enskild näringsverksamhet ska räknas in i arbetsvillkoret i arbetslöshetsförsäkringen, även om arbetet i verksamheten visat underskott.

Saco avstyrker förslaget. I det fall inga inkomster redovisats anser Saco det vara svårt att se att man ändå ska kunna få ut ersättning från en försäkring, i detta fall arbetslöshetsförsäkringen. Om det är fråga om ett företagande i ett uppbyggnadsskede finns särregler som nu också utredningen föreslår förbättringar i enligt ovan.

Situationen skulle bli bättre om den medhjälpande maken/makan går in som delägare i sin frus/mans företag. Då behövs inga särregler för medhjälpande make/maka.

Normalarbetstid och dagsförtjänst då sjukpenning eller föräldrapenning utbetalats

Utredningen föreslår att tid med sjuklön och ersättningar från försäkringskassan såsom sjukpenning och föräldrapenning under ramtiden alltid ska räknas med för fastställande av normalarbetstid och dagpenning.

Saco tillstyrker förslaget för fastställande av normalarbetstid. Ett likalydande förslag finns också i en departementspromemoria om förbättrade och förenklade villkor i arbetslöshetsförsäkringen. De nuvarande reglerna har missgynnat de som varit partiellt sjuk- eller föräldralediga i förhållande till de som varit helt lediga. Detta har inte gynnat arbetslinjen och en ändring är därför mycket angelägen. Saco välkomnar därför förslaget.

Däremot medför förslaget för fastställande av dagpenningen att arbetslinjen motverkas i förhållande till dem som är helt frånvarande för sjukdom, uttag av föräldrapenning etc. Orsaken är att inkomsterna från Försäkringskassan bara utgör 80 % av den sjukpenninggrundande inkomsten. Därtill kommer att det finns förmånstak i såväl sjuk- som föräldraförsäkringen. För den som tjänar över taken i försäkringarna kan därmed sjuk- eller föräldrapenningen vara långt mindre än 80 % av inkomsten. Detta påverkar i första hand de som har tilläggsförsäkringar som komplement till arbetslöshetsförsäkringen. Konsekvensen blir att arbetslinjen än mer motverkas för dessa grupper. Saco anser att normalinkomsten istället bör fastställas på den lön/inkomst den sökande skulle ha haft om han/hon inte varit frånvarande med sjuk- eller föräldrapenning.

Arbetsmarknadspolitiskt program om förberedelse för företagande

Utredningen föreslår att ett särskilt arbetsmarknadspolitiskt program införs med syfte att arbets sökande ska kunna ägna sig åt åtgärder av förberedande karaktär inför start av eget företag utan att riskera sin dagpenning från arbetslöshetskassa.

Saco är tveksam till förslaget. Målsättningen är naturligtvis bra för att förhindra att det uppstår ett avbrott i en arbetssökandes försörjning. För den enskilde arbetslöse som vill starta eget är det förstås ett starkt intresse att kunna förbereda starten av företaget utan att riskera försörjningen. Samtidigt är det viktigt att

upprätthålla konkurrensneutralitet i förhållande till företag som startas utan detta stöd. Att som föreslås utöka tjänsten "Starta eget företag" anser därför Saco vara tveksamt. Idag är det ändå en prövning som görs utifrån en affärsidé och en prövning av individens förutsättningar att bedriva företaget.

Högbkostnadsskydd mot sjuklönekostnader

*Utredningen föreslår att nuvarande försäkring mot kostnader för sjuklön för anställda ersätts med ett generellt högbkostnadsskydd som omfattar **alla** arbetsgivare. Försäkringen innebär att arbetsgivarna får ersättning för de sjuklönekostnader som ligger över en nivå motsvarande tre gånger den procentuellt beräknade genomsnittliga sjuklönekostnaden för alla arbetsgivare i landet.*

Saco tillstyrker förslaget. Saco anser att ett högbkostnadsskydd är viktigt då många egenföretagare idag upplever ett stort hinder mot att anställa personer på grund av risken att drabbas av höga sjuklönekostnader. Skyddet underlättar säkerligen nyanställningar och tillväxt i företagandet.

Sammanfattning

Många av Saco-förbundens medlemmar verkar som egna företagare, somliga hela yrkeslivet, andra växelvis eller vid sidan av en anställning. Ca 10 procent av Saco-förbundens yrkesverksamma medlemmar är företagare i någon form (exkl mindre bisysslor).

Saco anser att en mycket viktig del av politiken är att underlätta för akademiker att utöva sitt yrke och att utveckla sin profession såväl som anställd och som egenföretagare. Det bästa sättet att underlätta företagande är genom närings- och skattepolitiken. Det är också viktigt att egenföretagarna får tillträde till trygghetssystemen. Samtidigt måste regelverket förhindra en tillämpning som snedvrider konkurrensen företagare emellan. Företagande blir mer otryggt än en anställning. Detta måste vägas in i beskattningen. Företagare måste kunna få en avkastning som står i proportion till de risker som företagarna tar.

Saco är övervägande positiv till utredningen och dess förslag. Vi välkomnar tydligare och enhetligare regler i trygghetssystemen för egenföretagare. Likabehandling och förutsägbarhet bör eftersträvas i systemen.

Utredningens föreslår att företagets associationsform inte ska ha någon betydelse för företagares villkor i de olika försäkringssystemen. Fåmansföretagare kan med förslaget välja att likställas med övriga företagare när det gäller egenavgifter och karenstid i sjukförsäkringen. Det föreslås också sänkt sjuklöneavgift kopplad till karensdagar upp till 365 dagar. Saco anser att det är positivt att företagare ges möjlighet att själv välja karenstid. I samband med detta är det dock mycket viktigt att alla företagare får en tydlig information från Försäkringskassan om de olika alternativen till karenstider och vad det innebär. Alla företagare måste vara väl medvetna om konsekvenserna av sina val.

Utgångspunkten för utredningens förslag är att den arbetsinkomst som redovisas i den allmänna självdeklarationen ska vara grunden för förmåner från trygghetssystemen. Saco tillstyrker utredningens förslag. Det möjliggör för företagaren att kunna förutse vilken inkomst sjuk- och arbetslöshetsförsäkringen beräknas på.

Saco anser att det är viktigt att ändringarna i trygghetssystemen ligger i linje med respektive försäkrings grundprinciper. Detta gäller t ex inkomstbortfallsprincipen i sjukförsäkringen. Har man t ex problem med dålig lönsamhet i sitt företag varken kan eller ska detta kompenseras genom trygghetssystemen. Saco avstyrker därför införandet av ett grundskydd i sjukförsäkringen.

Däremot behövs anpassningar för företagare som har sin grund i att inkomsterna ofta är ojämnt fördelade. Särregler är särskilt motiverade i ett skede när man bygger upp sitt företag. Just i skarven mellan anställning och företagande kan förbättringar göras som Saco tillstyrker. Det är viktigt att trygghetssystemen också fungerar för den som både har en anställning och är egenföretagare, vilket är vanligt bland Saco-medlemmar. För dessa har däremot utredningen tyvärr inga konkreta förslag till lösningar utan konstaterar att ytterligare utredning krävs.

Saco är positiv till utredningens förslag om att tydliggöra företagarbegreppet i arbetslöshetsförsäkringen så att man på ett bättre sätt än idag ringar in begreppet företagare. Vidare tillstyrker Saco att ge företagaren möjlighet till fler uppehåll i verksamheten utan krav på ett definitivt upphörande. Den föreslagna ordningen ställer däremot stora krav på en aktiv arbetsförmedling. Regeln får inte leda till att arbetslöshetsförsäkringen blir en utfyllnad i mindre lönsamma företag och därmed snedvrider konkurrensen.

Utredningen föreslår att ett högkostnadsskydd införs mot sjuklönekostnader som ett skydd mot för höga sjuklönekostnader för anställd personal. Saco erfar att det är många egenföretagare som idag upplever en stor tröskel mot att anställa den första personen, på grund av risken att drabbas av höga

sjuklönekostnader. Skyddet minskar säkerligen risken framför allt i små företag och underlättar nyanställningar.

Saco tillstyrker utredningens förslag om att gå över till

s k arbetsdagsberäknad tillfällig föräldrapenning för vård av sjukt barn. Det innebär att det blir likställigt mellan anställda och företagare och också neutralitet mellan olika företagsformer, vilket Saco anser vara positivt.

Saco avstyrker utredningens förslag om att man ska kunna få tillfällig föräldrapenning samtidigt som föräldern arbetar. Det var tänkt att gälla om föräldern ordnat barnpassningen/vården av det sjuka barnet genom köp av hushållsnära tjänster. Förslaget skulle gälla såväl anställda som företagare. Saco anser att det skulle innebära en grundläggande, principiell förändring av försäkringen genom att rätt till ersättning inte längre skulle vara kopplad till att man avstår från förvärvsarbete. Saco anser att en sådan förändring inte hör hemma i en inkomstbortfallsförsäkring. Saco anser också att det kan medföra en risk att den anställde som föredrar att ombesörja vården av sitt sjuka barn på egen hand istället för att köpa en sådan tjänst möts av minskad förståelse på arbetsplatsen för detta.

Remissyttrande från Jusek, Sveriges läkarförbund och Sveriges Psykologförbund bifogas.

Sveriges akademikers centralorganisation

Med vänlig hälsning

Gunnar Wetterberg

Marie-Louise Strömgren